

Otvorena privreda

Prof.dr Maja Baćović

04/05/2023.

Dimenzije otvorenosti

- Otvorenost na tržištima dobara – mogućnost izbora proizvoda i usluga na domaćim i stranim tržištima
- Otvorenost na finansijskim tržištima – mogućnost investitorima da biraju između domaće i strane aktive
- Otvorenost na tržištima faktora proizvodnje – mogućnost lociranja proizvodnje i izbora radnika (domaći vs strani)

Otvorenost na tržištima dobara

- Izbor između domaćih i stranih dobara

Table 17.1 Ratios of Exports to GDP for Selected OECD Countries, 2014

Country	Export Ratio	Country	Export Ratio
United States	13.5%	Germany	45.7%
Japan	17.7%	Austria	53.2%
United Kingdom	28.3%	Switzerland	64.1%
Chile	33.8%	Netherlands	82.9%

Platni bilans-tekući račun

- Tekući račun
 - Izvoz roba (+)
 - Izvoz usluga (+)
 - Uvoz roba (-)
 - Uvoz usluga (-)
 - **Trgovinski bilans**
 - Faktorski dohoci
 - Dohodak od investicija, zarade zaposlenih
 - Neto transferi

Saldo tekućeg računa

$$CA = (Exg + Exs) - (Img + Ims) + (Fle - Fli) + (Tre - Tri)$$

Primjer 1.

- Izračunati saldo spoljno-trgovinske razmjene i saldo tekućeg računa zemlje X ako je:
 - Vrijednost izvoza roba - 300 €
 - Vrijednost uvoza roba - 450 €
 - Vrijednost izvoza usluga - 500 €
 - Vrijednost uvoza usluga - 250 €
 - Plaćene zarade stranim radnicima zaposlenim u zemlji X - 250 €
 - Zarade plaćene državljanima zemlje X zaposlenim u inostranstvu - 200€
 - Neto transferi - 120 €

$$SST = Exg - Img + Exs - Ims = 300 - 450 + 500 - 250 = 100$$

$$CA = (Exg + Exs) - (Img + Ims) + (Fle - Fli) + (Tre - Tri) = \\ (300+500)-(450+250)+(200-250)+120=170$$

Primjer 1a.

- Ukoliko u zemlji X, uz sve ostale nepromijenjene elemente, dođe do rasta uvoza roba za 200€, kako će se to odraziti na saldo spoljno-trgovinske razmjene i saldo tekućeg računa?

$$SST = Exg - Img + Exs - Ims = 300 - 450 + 500 - 250 = -100$$

$$CA = (Exg + Exs) - (Img + Ims) + (Fle - Fli) + (Tre - Tri) =$$

$$(300+500)-(650+250)+(200-250)+120=-30$$

Platni bilans-kapitalni i finansijski račun

- Kapitalni i finansijski račun
 - Kapitalni transferi
 - Strane direktne investicije
 - Portfolio investicije
 - Krediti
- Promjena deviznih rezervi zemlje

Saldo kapitalnog i finansijskog računa

$$KF = (K_{ti} - K_{to}) + (FDI_i - FDI_o) + (P_i - P_o) + (L_i - L_o)$$

Eksterna ravnoteza promjena deviznih rezervi

- Eksterna ravnoteza postoji ako je

$$CA(+, -) = KF(-, +)$$

- Devizne rezerve se mijenjaju ako je

$$CA(+, -) \neq KF(-, +)$$

Primjer 2.

- Ako je saldo tekućeg računa zemlje X jednak (-250€), a saldo kapitalnog i finansijskog računa 150€, da li će se, i za kolikom promijeniti devizne rezerve zemlje?

$$\Delta DR = CA + KF = -250 + 150 = -100$$

Primjer 2a.

- Ukoliko u zemlji X, uz sve ostale nepromijenjene elemente, dođe do rasta izvoza za 150€, kako će se to odraziti na devizne rezerve?
- Zbog rasta izvoza, saldo tekućeg računa se mijenja (-250+150=-100)

$$\Delta DR = CA + KF = -100 + 150 = 50$$

Faktori koji utiču na vrijednost stavki u platnom bilansu

- Devizni kurs
- Nivo dohotka
- Cijene
- Kamatne stope
- Ostali faktori

Nominalni devizni kursevi

- Cijena domaće valute izražena u stranoj valuti
- Cijena strane valute izražena u domaćoj valuti
- Nominalni devizni kurs
- Fluktuirajući režim
 - Apresijacija
 - Depresijacija
- Fiksni režim
 - Revalvacija
 - Devalvacija

Realni devizni kursevi

$$\varepsilon = \frac{EP}{P^*}$$

- Odnos cijena na domaćem (P) i inostranom (P^*) tržištu
- Povećanje realnog deviznog kursa – realna apresijacija
- Smanjenje realnog deviznog kursa – realna depresijacija

Figure 17.4 The Construction of the Real Exchange Rate

Devizni kurs i spoljnotrgovinska razmjena

- Vrijednost deviznog kursa utiče na cijenu roba, u slučaju uvoza na domaćem tržištu, a u slučaju izvoza na inostranom tržištu
- Devalvacija (pad vrijednosti deviznog kursa), utiče na rast cijene uvoznih roba (iskazano u domaćoj valuti), i pad cijene izvoznih roba (iskazano u inostranoj valuti)

Primjer 1.

-
- Zemlja X (valuta zemlje je €), uvozi jabuke iz zemlje Y (valuta zemlje je \$). Prodajna cijena jabuka je 1\$/kg. Izračunati vrijednost uvoza 1000kg jabuka ako je devizni kurs jednak 1€ = 1,2\$, a onda i ako dođe do pada vrijednosti €, pa je 1€ = 1,15\$?

- U prvom slučaju, cijena uvezenih jabuka iskazanih u €, jednaka je:

$$P = 1000 * \frac{1}{1,2} = 833,3\text{€}$$

- Nakon pada vrijednosti €, cijena uvezenih jabuka jednaka je:

$$P = 1000 * \frac{1}{1,15} = 869,5\text{€}$$

- **Zaključak:** Pad cijene domaće valute na deviznom tržištu vodi rastu cijene uvoznih roba

Primjer 2.

-
- Zemlja X (valuta zemlje je €), nudi turističke usluge zemlji Y (valuta zemlje je \$). Prodajna cijena aranžmana je 1000€. Izračunati vrijednost izvoza usluga putovanja ako je devizni kurs jednak $1€ = 1,2\$$, a onda i ako dođe do pada vrijednosti €, pa je $1€ = 1,15\$$?

- U prvom slučaju, cijena turističkog aranžmana za inostranog kupca (iskazana u \$), jednaka je:

$$P = 1000 * \frac{1,2}{1} = 1200\$$$

- Nakon pada vrijednosti €, cijena aranžmana jednaka je:

$$P = 1000 * \frac{1,15}{1} = 1150\$$$

- **Zaključak:** Pad cijene domaće valute na deviznom tržištu vodi smanjenju cijena izvoznih roba za inostrane kupce

Depresijacija i trgovinski bilans

Maršal-Lernerov uslov

$$NX = X - \frac{IM}{\varepsilon}$$
$$NX = X(Y^*, \varepsilon) - \frac{IM(Y, \varepsilon)}{\varepsilon}$$

- Realna depresijacija čini domaće proizvode jeftinijim na stranom tržištu, povećavajući izvoz
- Realna depresijacija čini inostrane proizvode skupljim na domaćem tržištu, smanjujući uvoz
- Raste relativna cijena stranih proizvoda izražena u domaćim proizvodima, što povećava cijenu uvoza
- Rast izvoza, uz smanjenje uvoza, vodi poboljšanju spoljno-trgovinskog bilansa
- Uslov pod kojim se ovo dešava zove se Maršal-Lernerov uslov (depresijacija će voditi poboljšanju bilansa plaćanja jedino ako je suma koeficijenata elastičnosti tražnje za uvoznim i izvoznim proizvodima veća od nula)

Kamatne stope i devizni kursevi

- Uslov kamatnog pariteta

$$(1 + i_t) = (1 + i_t^*) \left[\frac{E_t}{E_{t+1}^e} \right]$$

$$(1 + i_t) = \frac{(1 + i_t^*)}{\left[1 + \left(\frac{E_{t+1}^e - E_t}{E_t} \right) \right]}$$

$$i_t \approx i_t^* - \frac{E_{t+1}^e - E_t}{E_t}$$

- Domaća kamatna stopa približno je jednaka stranoj kamatnoj stopi umanjenoj za očekivanu stopu apresijacije domaće valute

Primjer 3.

- Investitor iz zemlje X (valuta zemlje je €), ima na raspolaganju 1000€ za investiranje. Kamatna stopa na domaćem finansijskom tržištu je 5% na godišnjem nivou. Na finansijskom tržištu zemlje Y (valuta zemlje je \$), kamatna stopa je 6%. Trenutna vrijednost deviznog kursa je $1€ = 1,2\$$, a očekivana vrijednost za godinu dana je $1€ = 1,15\$$? Na kojem finansijskom tržištu je investicija isplativija?

- Ako investitor uloži 1000€ na domaće tržište, nakon godinu dana vrijednost investicije biće jednaka:

$$I_{t+1} = 1000 * 1,05 = 1050€$$

- Ukoliko odluči da investira na tržište zemlje Y, prvo treba da konvertuje € u \$ po današnjem deviznom kursu, zatim da investira novac, i nakon godinu dana, ukupnu vrijednost konvertuje iz \$ u €, po deviznom kursu koji važi u tom trenutku:

$$I_{t+1} = (1000 * 1,20) * 1,06 * \frac{1}{1,15} = 1106€$$

- Zaključak:** Investitor je ostvario veći profit investirajući na tržištu zemlje Y, po dva osnova: po osnovu većeg nivoa kamatnih stopa (60€, kamatne stope su veće za 1% u odnosu na kamatne stope na domaćem finansijskom tržištu), i po osnovu rasta vrijednosti valute zemlje Y na inostranom deviznom tržištu (46€)
- Zaključak:** Rast cijene domaće valute na deviznom tržištu, u kombinaciji sa rastom kamatnih stopa, djeluje pozitivno na investicije iz inostranstva

Primjer 4.

- Investitor iz zemlje X (valuta zemlje je €), ima na raspolaganju 1000€ za investiranje. Kamatna stopa na domaćem finansijskom tržištu je 5% na godišnjem nivou. Na finansijskom tržištu zemlje Y (valuta zemlje je \$), kamatna stopa je 6%. Trenutna vrijednost deviznog kursa je $1€ = 1,2\$$, a očekivana vrijednost za godinu dana je $1€ = 1,35\$$? Na kojem finansijskom tržištu je investicija isplativija?

- Ako investitor uloži 1000€ na domaće tržište, nakon godinu dana vrijednost investicije biće jednaka:

$$I_{t+1} = 1000 * 1,05 = 1050€$$

- Ukoliko odluči da investira na tržište zemlje Y, prvo treba da konvertuje € u \$ po današnjem deviznom kursu, zatim da investira novac, i nakon godinu dana, ukupnu vrijednost konvertuje iz \$ u €, po deviznom kursu koji važi u tom trenutku:

$$I_{t+1} = (1000 * 1,20) * 1,06 * \frac{1}{1,35} = 942,2€$$

- Zaključak:** Investitor bi, investirajući na finansijsko tržište zemlje Y, ostvario gubitak usled pada vrijednosti \$ na deviznom tržištu, uprkos većim kamatnim stopama u odnosu na kamatne stope na finansijskom tržištu zemlje X.
- Zaključak:** Pad cijene domaće valute na deviznom tržištu djeluje negativno na investicije iz inostranstva